Patrizio Laina

23.9.2022

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Eduskunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 30.9.2022 klo 11.00.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, HE 154/2022 vp

- Julkisen talouden tila heikentynyt kriisien ja kokonaisveroasteen alenemisen vuoksi
- Finanssipolitiikka voisi olla hieman kireämpää
- Sähkövähennys ja sähkötuki perusteltuja keinoja kompensoida energian hintojen nousua
- Sähkön hinnalle asetettava katto ja ansiottomille voitoille säädettävä windfall-vero
- Lapsiperheiden tukeminen varhaiskasvatusmaksuja alentamalla ja lapsikorotuksia nostamalla paikallaan

Talouden kasvu ollut vahvaa mutta näkymät ovat heikentyneet

Suomen taloudessa on ollut kesään saakka korkeasuhdanne. Työllisyys on parantunut ennennäkemättömän korkealle tasolle, työllisyysasteella mitattuna yli 74 %:iin. Talouden kasvu on vahvaa vuoden alkupuoliskolla mutta merkkejä kasvun taittumisesta on saatu viimeisimmistä tilastoista. Talouden kääntyminen heikompaan suuntaan näkyy tällä hetkellä erityisesti odotuksissa, kuten kuluttajien ja yritysten luottamuksessa. Taloutta heikentävät Ukrainan sodasta aiheutuva energian ja ruoan nopea hintojen nopea nousu ja kuluttajien ostovoiman heikentyminen. Euroopan Keskuspankki on jo kiristänyt ja kiristää lisää rahapolitiikkaa inflaation hidastamiseksi. Tämä leikkaa osaltaan talouskasvua ensi vuonna.

Talouskehityksen kääntämiseksi parempaan suuntaan on keskeistä energian hinnan saaminen hallintaan. Tämä vaatii toimenpiteitä sekä EU- että kansallisella tasolla. Talouskehitys Euroopassa ja Suomessa riippuu ensi vuonna siitä, kuinka hyvin tai huonosti energiakriisi onnistutaan ratkaisemaan EU- ja kansallisella tasolla. Mikäli siinä epäonnistutaan, niin se voi aiheuttaa populismin nousua ja epävakautta koko Euroopassa.

Patrizio Laina

23.9.2022

Julkisen talouden tila heikentynyt kriisien ja veroasteen alenemisen vuoksi

Julkinen talous on joutunut ottamaan vastaan viime vuosina erilaisista kriiseistä talouteen aiheutuvia iskuja. Julkisen talouden alijäämään ovat vaikuttaneet koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. **Finanssipolitiikalla maan hallitus on onnistuneesti auttanut sekä yritysten että kansalaisten selviytymistä kriisien yli**. Elvytyksellä onnistuttiin koronakriisissä estämään työttömyyden kasvu ja nyt työllisyys on ennätysmäisen korkealla tasolla. Ukrainan sodan vuoksi on puolustusmenoja jouduttu kasvattamaan ja ensi vuoden budjetissa helpotetaan kansalaisten selviytymistä kohonneista energialaskuista. Näitä julkisen talouden kustannuksia ei ole ollut mahdollista välttää, vaan päinvastoin niillä on tuettu onnistuneesti talouden kasvua ja työllisyyttä.

Taloustilanteen perusteella ensi vuodelle finanssipolitiikan linja olisi voinut olla vuodelle 2023 hieman tiukempi. Talouden ennakoidaan kuitenkin kasvavan ensi vuonna, vaikkakin kovin hitaasti, noin ½ prosenttia. Työllisyysaste on korkea ja työvoimasta on joillakin aloilla pulaa. Rahapolitiikka kiristyy kuitenkin ensi vuonna, mikä leikkaa talouskasvua. Finanssi-politiikan kiristäminen tässä tilanteessa olisi lisännyt riskiä talouden ajautumisesta taantumaan. Finanssipolitiikkaa olisi voitu kiristää esimerkiksi windfall-verolla, jolla ei ole juurikaan negatiivisia vaikutuksia talouskasvuun.

On huomionarvoista, että kokonaisveroaste alenee ensi vuonna 0,5 %-yksikköä 41,9 %:iin. **Kokonaisveroaste alenee 1 %-yksikön vuodesta 2020 vuoteen 2022**. Tämä ei ole julkisen talouden alijäämäisyyden ja talouden kasvun oloissa vastuullista talouspolitiikkaa. Kokonaisveroasteen alenema johtuu pääosin siitä, että haittaverot toimiessaan sinänsä oikein, pienentävät veropohjaa. Tätä veropohjan kaventumista tulisi vahvistaa muiden verojen korotuksilla tai uusien verotettavien kohteiden hakemisella. Palkkatyön verotusta ei tule kuitenkaan lähteä kiristämään ainakaan pieni- ja keskituloisilta. STTK kannattaa kokonaisveroasteen säilyttämistä sellaisella tasolla, mitä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus vaatii.

Energian hintojen nousua on kompensoitava kansalaisille ja sähkön hinnalle asetettava kohtuullinen hintakatto

Energiahintojen noustessa kotitalouksien tukeminen on perusteltua. Tuki tulisi STTK:n mielestä kohdentaa selkeämmin hintojen noususta eniten kärsiville pieni- ja keskituloisille.

Patrizio Laina 23.9.2022

Sähkövähennys ja sähkötuki ovat perusteltuja, mutta sähkön arvonlisäveron alentaminen puolestaan kohdentuu huonommin. Ei ole täysin varmaa, että sähkön arvonlisäveron alentaminen menee täysimääräisesti sähkön kuluttajahintoihin. Mikäli sähkömyyjät eivät siirrä alv:n alennusta kokonaan sähkön kuluttajahintoihin, tulee hallituksen puuttua sähkön hintakehitykseen.

Sähkön hinnalle tulisi saada aikaan hintakatto EU-tasolla ja asiaa myös parhaillaan valmistellaan. STTK kannattaa hintakattoa, sillä se vakauttaisi markkinoita ja toisi turvaa kuluttajille. Hintakatto olisi tärkein toimenpide, jolla sähkön hintaa saataisiin kohtuullistettua. Se hillitsisi tehokkaasti inflaatiota ja tukisi samalla talouskasvua. Se myös vähentäisi kansallisten tukien tarvetta, joilla korkeita sähkön hintoja kompensoidaan kuluttajille. **Windfall-veron aikaansaaminen on myös tärkeä toimenpide**, jolla leikataan sähköntuottajien ansiottomia voittoja esimerkiksi ydinvoiman tai vesivoiman tuotannosta. Niissä tuotantokustannukset eivät ole nousseet, vaikka sähkön hinta on moninkertaistunut.

Lapsiperheiden tukeminen on paikallaan

Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen ja työttömyysturvan, toimeentulotuen ja opintorahan lapsikorotuksen nostaminen ovat perusteltuja toimia. Lapsiperheiden talous on heikentynyt enemmän kuin muiden energian ja ruoan hinnan nousun vuoksi. Lapsiperheet tarvitsevat suuremman asunnon kuin lapsettomat pariskunnat tai yksinasuvat ja myös ruoan kulutus on suurempaa. Sen sijaan ylimääräistä lapsilisää kaikille STTK ei kannata.

Lisätietoja

Patrizio Lainà
STTK:n pääekonomisti
0405834432
patrizio.laina@sttk.fi